

АСОЦІАЦІЯ МІСТ УКРАЇНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

вул. Січових Стрільців, 73, 11 поверх, м. Київ, Україна, 04053

+38 044 486 28 78 +38 067 103 58 88

info@auc.org.ua amu.inform@gmail.com t.me/auc_ua auc.org.ua

№ 5-900/25

від 10 листопада 2025 року

Віцепрем'єр-міністру з
відновлення України –
Міністру розвитку громад та
територій України
Олексію КУЛЕБІ

Шановний Олексію Володимировичу!

Асоціація міст України розглянула проєкт Закону України «Про засади розмежування та розподілу повноважень між рівнями публічного врядування», отриманий листом Міністерства розвитку громад та територій України від 10.10.2025 №1387/33/63-25, та зазначає наступне.

1. Щодо визначення терміну «повноваження»

Законопроект містить визначення «повноваження – закріплене Конституцією або законом України право й обов'язок органу публічного врядування чи його посадових осіб приймати рішення та вчиняти дії у відповідних сферах компетенції, а також нести відповідальність за їх реалізацію у порядку, визначеному законом».

Без уточнення завдань здійснення саме повноважень, **що відсутнє в законопроекті**, неможливо буде уникнути «повноважень для повноважень», які створюватимуть перепони, а не вирішуватимуть проблеми.

Без поділу повноважень за природою, на основні для органу та допоміжні, **що відсутнє в законопроекті**, неможливо буде визначити обсяг розповсюдження повноважень на суспільство і належно їх розмежувати та упорядкувати.

Без врахування прав територіальних громад як окремих суб'єктів правовідносин, **що відсутнє в законопроекті**, буде закріплено ігнорування ролі жителів потенційно брати участь у реалізації широкого кола їх прав при внутрішньому розподілі повноважень між представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування в межах базового (сільське, селищне, міське самоврядування) та інших рівнів місцевого самоврядування.

Без засад розподілу повноважень між представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування, **що відсутнє в законопроекті**, а тільки декларується ним, не відбудеться належний поділ публічної влади на представницьку та виконавчу гілки.

2. Щодо класифікації повноважень

Законопроект передбачає поділ повноважень на функціональні та інституційно-організаційні, однак частина третя статті 6 законопроекту відсилає деталізацію інституційно-організаційних до інших законів та не поділяє на нормотворчі, установчі та виконавчі.

Без визначення загальних інституційно-організаційних повноважень (планувальних, організаційних, кадрових, ресурсних, господарських, контрольних і наглядових) саме у цьому законі, **що відсутнє в законопроекті**, неможливо системно врегулювати засади розмежування та розподілу повноважень.

Без класифікації повноважень на нормотворчі, установчі та виконавчі, **що відсутнє в законопроекті**, неможливо здійснити розподіл відповідної компетенції між радами та виконавчими органами.

3. Щодо власних повноважень місцевого самоврядування

Законопроект містить загальні положення про власні повноваження та критерії їх розмежування з делегованими повноваженнями, виділення власних повноважень лише як різновиду функціональних повноважень, а також презумпцію належності повноваження до власних повноважень.

Без визначення важливих ознак та гарантій власних повноважень місцевого самоврядування – визначення гарантованої (виключної) власної компетенції, регулювання відповідних відносин законами з дотриманням прав на локальну правотворчість та на реалізацію частини другої статті 4 Європейської хартії місцевого самоврядування, пріоритету власних повноважень у разі їх дублювання іншими органами, право на запровадження органів та наявність інструментів забезпечення необхідного примусу у разі протиправної діяльності з питань, віднесених до власних повноважень, гарантії недопущення позбавлення власних повноважень протягом відповідного скликання місцевих рад, наявності особливих процедур врахування інтересів місцевого самоврядування при розгляді відповідних законопроектів, зокрема щодо фінансового забезпечення повноважень, **що відсутнє в законопроекті**, визначення власних повноважень не буде повним, а повноваження будуть незабезпеченими.

Без віднесення до власних повноважень також й інституційно-організаційних повноважень, **що відсутнє в законопроекті**, буде порушено частини першу та другу статті 143 Конституції України.

Без виключення норми «за відсутності у законі прямого віднесення повноваження до делегованих або до виключної компетенції держави діє презумпція належності такого повноваження до власних повноважень місцевого самоврядування (свобода місцевого самоврядування)» та чіткого розподілу повноважень, **що відсутнє в законопроекті**, критерії розмежування повноважень не будуть запроваджені, а також буде виключено компенсацію витрат місцевих бюджетів на здійснення фактичних державних повноважень.

Без формалізації порядку впровадження частини другої статті 4 Європейської хартії місцевого самоврядування, яка надає місцевому самоврядуванню «повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу», **що відсутнє в законопроекті**, реалізація цієї статті Європейської хартії на практиці буде неможливою, адже не буде виконана вимога частини другої статті 19 Конституції України.

4. Щодо делегованих повноважень

Законопроект містить загальні положення про делеговані повноваження та критерії їх розмежування з власними повноваженнями.

Без доповнення важливих ознак делегованих повноважень місцевого самоврядування - недопустимість дублювання делегованих повноважень, що закріплені також за державними органами, наявність гарантій фінансування таких повноважень, обов'язок держави про відшкодування, **що відсутнє в законопроекті**, не

буде забезпечено реалізацію частини третьої статті 142 і частини третьої статті 143 Конституції України.

Без розгляду факультативних повноважень як одного з двох різновидів делегованих: за законом, за адміністративним договором, **що відсутнє в законопроекті**, неможливо зберегти єдність загальних положень делегованих повноважень, зокрема щодо умов делегування повноважень, державної гарантії повного фінансування делегованих повноважень.

Без визначення переліку конкретних сфер виключної компетенції держави, **що відсутнє в законопроекті**, неможлива реалізація частини другої статті 4 Європейської хартії місцевого самоврядування, яка передбачає що «органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу».

5. Щодо гарантій дотримання норм Закону

Без дієвого механізму балансування інтересів держави та місцевого самоврядування та без відповідальності держави у разі порушення норм закону щодо місцевого самоврядування, - визначення пріоритету цього закону над нормами галузевого законодавства, узгодження його з нормами інших законів, детальна тривала процедура внесення змін до розмежування повноважень, можливість використання різних джерел надходжень при використанні власних повноважень та прямого обов'язку держави фінансувати делеговані повноваження, **що відсутнє в законопроекті**, розмежування повноважень буде не забезпеченим і, відповідно, призведе до чергових проблем для органів місцевого самоврядування.

Запропонований Міністерством законопроект руйнує систему, визначену Главою 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» без формування натомість іншої, яка б забезпечила виконання повноважень органами місцевого самоврядування й розмежування повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування з дотриманням частини другої статті 19 Конституції України.

Асоціація міст України пропонує доопрацювати проект Закону України «Про засади розмежування та розподілу повноважень між рівнями публічного врядування» з урахуванням вище зазначених зауважень та врахувати Принципи й завдання розмежування повноважень, розроблені Аналітичним центром Асоціації міст України на виконання Концепції відновлення місцевого самоврядування України, затвердженої 01.04.2024р. Правлінням Асоціації міст України, які додаються.

- Додатки:
1. Принципи й завдання розмежування повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування на 10 арк.
  2. Концепція відновлення місцевого самоврядування на 10 арк.

З повагою

Виконавчий директор

Олександр СЛОБОЖАН

**ПРИНЦИПИ Й ЗАВДАННЯ
РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ
МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

«Розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування на основі принципу субсидіарності повинен бути здійснений остаточно, з максимальною передачею повноважень на найближчий до громадян рівень влади, з уніфікацією повноважень органів місцевого самоврядування та максимальною цифровізацією їх виконання..» - пункт 2.1. Розділу «Створення дієвої партисипативної системи доброго урядування на місцевому рівні» Концепції відновлення місцевого самоврядування України, розробленої спільно з міжнародними партнерами та затвердженої 01.04.2024р. Правлінням Асоціації міст України (далі – Концепція).

Власні повноваження повинні бути забезпечені належним фінансовим ресурсом територіальних громад, делеговані повноваження одночасно з їх делегуванням органам місцевого самоврядування фінансуються відповідно до розрахунків, за кожним окремо.

Створення достойних умов для кожного мешканця громад з дієвою партисипативною системою доброго урядування на місцевому рівні потребує розмежування повноважень в усіх сферах життєдіяльності територіальних громад.

1. Освіта та культура

«Система управління закладами освіти та культури всіх рівнів включає участь представників громад, на території яких вони розташовані, та забезпечує взаємодію державної культурної та освітньої політик з потребами й можливостями реалізації їх в громадах відповідно до Плану дій з цифрової освіти на 2021-2027 роки, затвердженого Європейською Комісією у 2020 році та Звіту «Україна 2023» Європейської комісії від 8.11.2023 SWD(2023) 699» - пункт 1.1. Концепції.

У сферах освіти та культури:

до **власних повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься: дошкільна освіта, окрім 5-ти річних дітей; позашкільна освіта; культурні послуги (клуби, будинки культури, бібліотеки, музеї); спортивні послуги (стадіони, спортзали, майданчики, басейни);

до **делегованих повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:

дошкільна освіта для 5-ти річних дітей; середня освіта; професійно-технічна освіта; охорона культурної спадщини.

2. Медичне та соціальне обслуговування

«Медичне обслуговування мешканців здійснюється згідно державних програм у сфері охорони здоров'я з врахуванням витрат системи охорони здоров'я внаслідок воєнних дій, за переліком медичних послуг та станів. Програма медичних гарантій в повній мірі забезпечує фінансування пакетів пріоритетних послуг, в тому числі реабілітація поранених і психологічне відновлення постраждалих. Трансформація мережі закладів охорони здоров'я відбувається відповідно до госпітального планування та спрямована на забезпечення надання базових послуг з охорони здоров'я шляхом розширення послуг первинної медичної допомоги, впровадження моделі роботи мультидисциплінарних команд на рівні первинної медичної допомоги, впровадження багаторічних договорів між Національною службою здоров'я України та закладами охорони здоров'я.

Створено систему взаємодії державних і місцевих програм реабілітації та суспільної соціалізації ветеранів, за якої визначено державний механізм, що дозволяє забезпечити надання соціальних послуг за інтегрованою моделлю, з прозорим і відкритим ринком надавачів послуг, головним завданням яких є максимальна соціальна інтеграція людей з інвалідністю» - пункт 1.2. Концепції.

У сферах медичного та соціального обслуговування:

до **власних повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься: соціальні послуги;

до **делегованих повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:

первинна медична допомога; вторинна медична допомога; підтримка заходів громадського здоров'я; компенсація вартості ліків; соціальні послуги для внутрішньо переміщених осіб; компенсації за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності, або на професійній основі; забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, дітей –сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування; проведення капітального ремонту житла ветеранів; проведення пристосування житлових приміщень осіб з інвалідністю; забезпечення безбар'єрним транспортом; забезпечення громадян соціальним житлом;

виключно **державними повноваженнями** залишаються: забезпечення пільг, житлових субсидій, допомог, встановлених державою.

3. Містобудування та інфраструктура

«Містобудівні норми адаптовані до технічних регламентів ЄС, у визначених законом межах контролюються муніципалітетами, забезпечують просторовий розвиток громад, інклюзивність будівель для мешканців усіх статусів, як це зазначено у Звіті «Україна 2023» Європейської комісії від 8.11.2023 SWD(2023) 699» - пункт 1.3. Концепції.

У сферах містобудування та інфраструктури:
до **власних повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:
планування територій (комплексні плани, генеральні плани, детальні плани територіальних громад); контроль за використанням та охороною земель;
до **делегованих повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:
архітектурно-будівельний контроль; дозвіл на початок будівництва і прийняття в експлуатацію; ведення містобудівного кадастру.

4. Житлово-комунальне господарство

«Послуги водо- та теплопостачання, управління відходами та інші житлово- комунальні послуги, а також послуги з благоустрою, надаються відповідно до адаптованих стандартів ЄС, у відповідності до економічно обґрунтованої тарифної політики» - пункт 1.4. Концепції.

У сферах житлово-комунального господарства:
до **власних повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:
централізоване водопостачання та водовідведення; централізоване теплопостачання та гаряче водопостачання; управління побутовими відходами; управління житловими будинками, якщо співвласники багатоквартирного будинку не прийняли рішення про форму управління багатоквартирним будинком; благоустрій; утримання місць поховань комунальної власності; утримання вулиць та доріг комунальної власності; організація пасажирських перевезень в межах територіальної громади;
до **делегованих повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:
облік відповідно до закону житлового фонду, здійснення контролю за його використанням;
виключно **державними повноваженнями** залишаються:
поводження з небезпечними, радіоактивними, військовими відходами.

5. Регіональний розвиток

«Оновлена Державна стратегія регіонального розвитку – довгострокова, на принципах ЄС та інструментах зонування територій, якою визначені критерії відновлення знищених у війну територій, механізми проведення відбудови та відновлення, а також глибина та рівень підтримки державою територій різних типів для подолання диспропорцій, що виникли внаслідок воєнних дій. Забезпечується синергія Державної стратегії з регіональними та місцевими стратегіями громад, які включають у себе культурний, освітній, соціальний, економічний та просторовий розвиток громад і України на основі людиноцентризму» - пункт 1.5. Концепції.

У сфері регіонального розвитку:

до **власних повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься: стратегічне планування розвитку територіальної громади, моніторинг виконання стратегій; розроблення та управління проектами місцевого розвитку; міжнародне і міжмуніципальне співробітництво; фандрайзінг на реалізацію проектів; заснування агенцій місцевого розвитку; надання пропозицій до регіонального розвитку;

до **делегованих повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:

виконання регіональних стратегій та реалізація проектів регіонального розвитку в межах делегованого фінансового ресурсу.

6. Безпека

«Створено механізми співпраці та взаємодії муніципальної влади з органами безпеки та оборони, правоохоронними й антикорупційними органами, запроваджено діяльність Муніципальної варти з метою максимального забезпечення муніципалітетами якісних і доступних публічних послуг» - пункт 1.6. Концепції.

У безпекових сферах:

до **власних повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься: муніципальна варта; забезпечення оповіщення та інформування населення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайної ситуації;

до **делегованих повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:

запобігання виникненню надзвичайних ситуацій місцевого значення, ліквідації їх наслідків та надання термінової допомоги постраждалим на відповідній території; забезпечення накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки; інженерний захист територій;

виключно **державними повноваженнями** залишаються: оборона, протипожежний захист, правоохоронна та антикорупційна системи.

7. Економіка

«Територіальні громади є фінансово самостійними та незалежними, мають всі можливості для обліку та розпорядження власними територіями, активами, фінансовими та іншими ресурсами. Для цього на державному рівні, у відповідності до рекомендацій Звіту «Україна 2023» Європейської комісії від 8.11.2023 SWD(2023) 699:

-визначено право громад через рішення відповідних рад встановлювати правила регулювання діяльності суб'єктів господарювання, інструменти сприяння створенню робочих місць;

-запроваджено в загальнодержавній системі муніципальні реєстри об'єктів і платників місцевих податків і зборів, які є базою для відповідних

нарахувань, з виключним правом місцевого самоврядування встановлювати пільги за цими платежами;

-встановлено єдине правило обліку та сплати податків і зборів – за місцем виникнення обов'язку сплати;

-наявна фінансова база, яка в першу чергу складається з власних адекватних податків і, за необхідності, додаткових безумовних грантів;

-запроваджено вертикально-горизонтальну формулу вирівнювання податкоспроможності громад у розрахунку на душу населення, справедливі та прозорі механізми правил трансфертної політики;

-визначено правило дотації органам місцевого самоврядування для забезпечення їх повноважень із збереженням основоположної свободи муніципалітетів проводити свою політику в межах власної компетенції;

-надано муніципалітетам доступ до національного та міжнародного ринків капіталу для здійснення позик інвестиційного характеру» - пункт 2.6. Концепції.

У сфері економічного розвитку:

до **власних повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься:

управління та розпорядження комунальним майном та земельними ділянками комунальної власності; підтримка малого та середнього бізнесу, в тому числі через встановлення місцевих податків та зборів; планування територій з поєднанням інтересів громадян та бізнесу; створення комунальних підприємств; реєстрація місця проживання в Реєстрі територіальної громади;

до **делегованих повноважень** органів місцевого самоврядування відноситься: державна реєстрація юридичних осіб, ФОП; державна реєстрація речових прав на нерухоме майно; державна реєстрація в ДЗК земельних ділянок;

виключно **державними повноваженнями** залишаються: податкова та митна політика.

Для забезпечення розмежування у відповідності до зазначених вище принципів і завдань, на виконання Концепції відновлення місцевого самоврядування України, необхідно внести зміни до наступних законів:

1. Освіта та культура

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"

2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI

3. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"

4. Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX "Про повну загальну середню освіту"

5. Закон України від 22 червня 2000 року № 1841-III "Про позашкільну освіту"

6. Закон України від 6 червня 2024 року № 3788-IX "Про дошкільну освіту"

7. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII "Про освіту"
8. Закон України від 6 червня 2019 року № 2745-VIII "Про фахову передвищу освіту"
9. Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII "Про вищу освіту"
10. Закон України від 14 грудня 2010 року № 2778-VI "Про культуру"
11. Закон України від 24 грудня 1993 року № 3808-XII "Про фізичну культуру і спорт"
12. Закон України від 27 січня 1995 року № 32/95-ВР "Про бібліотеки і бібліотечну справу"
13. Закон України від 29 червня 1995 року № 249/95-ВР "Про музеї та музейну справу"
14. Закон України від 8 червня 2000 року № 1805-III "Про охорону культурної спадщини".

2. Медичне та соціальне обслуговування

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI
3. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"
4. Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII "Основи законодавства України про охорону здоров'я"
5. Закон України від 14 листопада 2017 року № 2206-VIII "Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості"
6. Закон України від 3 грудня 2020 року № 1053-IX "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я"
7. Закон України від 21 листопада 1992 року № 2811-XII "Про державну допомогу сім'ям з дітьми"
8. Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб"
9. Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII "Про запобігання та протидію домашньому насильству"
10. Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII "Про соціальні послуги"
11. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III
12. Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей"
13. Закон України від 16 листопада 2000 року № 2109-III "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам"
14. Закон України від 01 червня 2000 року № 1768-III "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям"
15. Закон України від 18 травня 2004 року № 1727-IV "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам"

16. Закон України від 23 березня 2000 року № 1584- III "Про жертви нацистських переслідувань"
17. Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб"
18. Закон України від 02 червня 2005 року № 2623- IV "Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей"
19. Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні"
20. Закон України від 16 грудня 1993 року № 3721-XII "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні"
21. Закон України від 09 квітня 2015 року № 314-VIII "Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті"
22. Закон України від 17 квітня 1991 року № 962-XII "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні"
23. Закон України від 06 жовтня 2005 № 2961-IV "Про реабілітацію інвалідів в Україні"
24. Закон України від 18 листопада 2004 року № 2195-IV "Про соціальний захист дітей війни"
25. Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей"
26. Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"
27. Закон України від 15 грудня 1995 року № 56/95-ВР "Про статус гірських населених пунктів в Україні"
28. Закон України від 19 грудня 1991 № 2001-XII "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

3. Містобудування та інфраструктура

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI
3. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"
4. Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI "Про регулювання містобудівної діяльності"
5. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"
6. Закон України від 20 травня 1999 року № 687-XIV "Про архітектурну діяльність"
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X.

4. Житлово-комунальне господарство

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI
3. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"
4. Закон України від 10 липня 2003 року № 1102-IV "Про поховання та похорону справу"
5. Закон України від 21 жовтня 2021 року № 1818-IX "Про енергетичну ефективність"
6. Закон України від 20 червня 2022 року № 2320-IX "Про управління відходами"
7. Закон України від 14 травня 2015 року № 417-XIII "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку"
8. Закон України від 9 листопада 2017 року № 2189-VIII "Про житлово-комунальні послуги"
9. Закон України від 29 червня 2004 року № 1914-IV "Про міський електричний транспорт"
10. Закон України від 2 червня 2005 року № 2633-IV "Про теплопостачання"
11. Закон України від 10 січня 2002 року № 2918-III "Про питну воду та питне водопостачання"
12. Закон України від 6 вересня 2005 року № 2807-IV "Про благоустрій населених пунктів"
13. Закон України від 8 вересня 2005 року № 2862-IV "Про автомобільні дороги"
14. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X.

5. Регіональний розвиток

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI
3. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"
4. Закон України від 23 лютого 2023 року № 2923-IX "Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України"
5. Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII "Про засади державної регіональної політики"
6. Закон України від 24 квітня 2024 року № 3668-IX "Про міжнародне територіальне співробітництво України"

7. Закон України від 23 березня 2000 року № 1602-III "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України"

8. Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI "Про державно-приватне партнерство"

9. Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII "Про співробітництво територіальних громад".

6. Безпека

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"

2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI

3. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"

4. Кодекс цивільного захисту від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI

5. Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII "Про правовий режим воєнного стану"

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X.

7. Економіка

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"

2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI

3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI

4. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"

5. Закон України від 1 липня 2010 року № 2398-VI "Про державну реєстрацію актів цивільного стану"

6. Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень"

7. Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV"

8. Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII "Про нотаріат"

9. Закон України від 11 грудня 2003 року № 1382-IV "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні"

10. Закон України від 8 жовтня 2024 року № 3991-IX "Про засади державної кліматичної політики"

11. Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII "Про охорону навколишнього природного середовища"

12. Закон України від 7 липня 2011 року № 3613-VI "Про державний земельний кадастр"

13. Закон України від 5 червня 2003 року № 899-IV "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)"
14. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року № 213/95-ВР
15. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-XII.

8. Організаційно-правова основа місцевого самоврядування

1. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні"
2. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV "Про місцеві державні адміністрації"
3. Закон України від 3 лютого 2015 року № 141-VIII "Про військово-цивільні адміністрації"
4. Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII "Про добровільне об'єднання територіальних громад"
5. Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII "Про запобігання корупції"
6. Закон України від 22 червня 2012 року № 5026-VI "Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності"
7. Закон України від 16 вересня 2014 року № 1682-VII "Про очищення влади"
8. Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-III "Про службу в органах місцевого самоврядування"
9. Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV "Про статус депутатів місцевих рад"
10. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX
11. Закон України від 22 лютого 2007 року № 698-V "Про державний реєстр виборців".

Принципи й завдання розмежування повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування розроблено Аналітичним центром Асоціації міст України

**АСОЦІАЦІЯ
МІСТ УКРАЇНИ**
СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ

КОНЦЕПЦІЯ ВІДНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

Контекст

Україною конституційно закладено засади місцевого самоврядування та ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято ряд базових нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування. На законодавчому рівні розпочато створення рівних умов і можливостей надання мешканцям послуг в усіх громадах.

В результаті розпочатої у 2014 році реформи з децентралізації місцеве самоврядування отримало нові повноваження та фінансові ресурси, проведено адміністративно-територіальну реформу з об'єднання 29 831 населених пунктів в 1470 сільських, селищних, міських громад.

Успішність реформи з децентралізації підтверджена й з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну, коли громади зчинили активний і жорсткий супротив російській армії, стали частиною Об'єднаних сил Збройних сил України. У Висновку Європейської Комісії від червня 2022 року щодо Копенгагенських політичних критеріїв для вступу було зазначено, що «стосовно багаторівневого управління, децентралізація в Україні просунулася з 2014 року» і є «однією з найефективніших і найуспішніших реформ, проведених в країні».

Внаслідок широкомасштабної війни 6,2 млн громадян України виїхали за кордон, з них близько 2,1 млн – працездатного віку. Станом на 31 грудня 2023 року сума прямої задокументованої шкоди, завданої інфраструктурі України, сягнула майже 152 мільярдів доларів США, причому найбільшого збитку зазнали житловий (56%), транспортний (34%) енергетичний (11%) сектори, приблизно 6% усіх навчальних закладів у країні було пошкоджено або зруйновано. Загальні потреби у реконструкції та відновленні були оцінені в 486 мільярдів доларів (за даними оновленої спільної швидкої оцінки збитків і потреб (RDNA3), оприлюдненої 15.02.2024 року Урядом України, Групою Світового банку, Європейською комісією та ООН).

Агресія РФ проти України призвела до зміни системи управління територіями. Станом на 1 квітня 2024 року в тимчасовій окупації перебувають території 147 територіальних громад, при цьому військові адміністрації запроваджені у 185 громадах, вже 257 територіальні громади перебувають без сільського, селищного, міського голови. Військові адміністрації населених пунктів замість органів місцевого самоврядування вводяться без будь-яких критеріїв, в тому числі і на територіях, які є неокупованими, де не ведуться активні бойові дії, де працюють сільські, селищні, міські ради. В щорічному

рейтингу демократії Economist Intelligence Unit (EIU) за 2023 рік Україна віднесена до групи країн з гібридним режимом.

Не завершена та деформована війною реформа з децентралізації, зруйновані інфраструктура, виробництво та житло, деокуповані території й масштабна міграція населення потребують системного підходу для вирішення існуючих проблем, визначення обов'язкових кроків і послідовності їх імплементації.

У Звіті Європейської Комісії «Україна 2023» від 08 листопада 2023 року реформу з децентралізації визначено одним із важливих кроків, які дозволили розпочати переговори про вступ України до Європейського Союзу, а також визначені завдання, які необхідно виконати для продовження імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування та її принципів в Україні.

Мета Концепції

Метою Концепції є визначення стратегічного бачення відновленого на всій території України місцевого самоврядування, шляхів створення умов для забезпечення мешканців громад якісними й доступними послугами, можливостями для культурного росту та самореалізації громадян, економічного розвитку громад, що в комплексі забезпечить вихід з демографічної кризи, повернення людей до рідних домівок в унітарній незалежній Україні.

Шляхи та способи досягнення мети

Для досягнення мети, визначеної цією Концепцією, необхідно з дотриманням положень Європейської хартії місцевого самоврядування:

1) забезпечити органи місцевого самоврядування повними та виключними повноваженнями (які не можуть бути обмежені жодним іншим чином, крім закону) здійснювати регулювання та управління публічними послугами на територіях відповідних громад, із чітким розмежуванням повноважень на різних рівнях, повною імплементацією принципу субсидіарності і введенням дзеркальної відповідальності за забезпечення мешканців громад якісними доступними публічними послугами;

2) створити для працівників органів місцевого самоврядування можливості професійної підготовки, винагороди та просування по службі з урахуванням особистих якостей та компетентності;

3) передбачити обмежений обсяг адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування виключно в рамках делегованих муніципалітетам повноважень і в домірності з інтересами, які заявлені до охорони;

4) надати органам місцевого самоврядування виключні повноваження в межах закону встановлювати місцеві податки і збори, диверсифіковано і гнучко (на базі даних муніципальної статистики) розподіляти наявні ресурси з одночасним забезпеченням горизонтально-вертикального вирівнювання бюджетних нерівностей без порушення свободи органів місцевого самоврядування проводити власну політику;

5) гарантувати вільне виконання органами місцевого самоврядування покладених на них законом функцій, обов'язкове погодження з муніципалітетами (їх представниками) всіх питань, пов'язаних з виконанням цих функцій, а також можливість муніципалітетів як юридичних осіб в судовому порядку захищати свої права, визначені Конституцією України.

Обов'язково має бути імплементовано в Конституцію України всі вимоги Європейської хартії місцевого самоврядування, які визначатимуть, гарантуватимуть і захищатимуть місцеве самоврядування, його права й обов'язки.

Принципи реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади

Серед обов'язкових до імплементції та дотримання при відновленні місцевого самоврядування:

- принципи, визначені Європейською хартією місцевого самоврядування, які є спільним надбанням усіх країн, що підписали Хартію;
- 12 принципів доброго демократичного врядування, які визначено у Стратегії інновацій та належного управління на місцевому рівні Валенсійської декларації «Добре місцеве та регіональне врядування – Європейський виклик»;
- визначені у 2023 році Організацією економічного співробітництва та розвитку оновлені принципи державного управління на міжнародному рівні, серед яких десять керівних принципів ефективної децентралізації.

Завдання

Реалізація Концепції створить в громадах умови для максимального забезпечення потреб і всебічного розвитку можливостей мешканців всіх вікових категорій та різного соціального статусу, збільшить демократичність всіх рівнів врядування.

Демографічна криза, посилена наслідками воєнних дій, потребує вирішення, в тому числі, й на рівні найближчого доступу громадянина до публічної влади. Саме тому важливим є створення на законодавчому рівні умов для максимальної реалізації громадянами їх прав участі в прийнятті рішень через місцеве самоврядування та напряду, формування інституційної та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, їх самостійності та незалежності у вирішенні питань місцевого значення.

Для цього пропонується провести зміни законодавства та їх імплементцію за декількома напрямками.

1. Створення достойних умов для кожного мешканця громад

1.1. Освіта та культура

Система управління закладами освіти та культури всіх рівнів включає участь представників громад, на території яких вони розташовані, та забезпечує взаємодію державної культурної та освітньої політик з потребами й можливостями реалізації їх в громадах відповідно до Плану дій з цифрової освіти

на 2021-2027 роки, затвердженого Європейською Комісією у 2020 році та Звіту «Україна 2023» Європейської комісії від 8.11.2023 SWD(2023) 699.

1.2. Медичне та соціальне обслуговування

Медичне обслуговування мешканців здійснюється згідно державних програм у сфері охорони здоров'я з врахуванням витрат системи охорони здоров'я внаслідок воєнних дій, за переліком медичних послуг та станів. Програма медичних гарантій в повній мірі забезпечує фінансування пакетів пріоритетних послуг, в тому числі реабілітація поранених і психологічне відновлення постраждалих. Трансформація мережі закладів охорони здоров'я відбувається відповідно до госпітального планування та спрямована на забезпечення надання базових послуг з охорони здоров'я шляхом розширення послуг первинної медичної допомоги, впровадження моделі роботи мультидисциплінарних команд на рівні первинної медичної допомоги, впровадження багаторічних договорів між Національною службою здоров'я України та закладами охорони здоров'я.

Створено систему взаємодії державних і місцевих програм реабілітації та суспільної соціалізації ветеранів, за якої визначено державний механізм, що дозволяє забезпечити надання соціальних послуг за інтегрованою моделлю, з прозорим і відкритим ринком надавачів послуг, головним завданням яких є максимальна соціальна інтеграція людей з інвалідністю.

1.3. Містобудування та інфраструктура

Містобудівні норми адаптовані до технічних регламентів ЄС, у визначених законом межах контролюються муніципалітетами, забезпечують просторовий розвиток громад, інклюзивність будівель для мешканців усіх статусів, як це зазначено у Звіті «Україна 2023» Європейської комісії від 8.11.2023 SWD(2023) 699.

1.4. Житлово-комунальне господарство

Послуги водо- та теплопостачання, управління відходами та інші житлово-комунальні послуги, а також послуги з благоустрою, надаються відповідно до адаптованих стандартів ЄС, у відповідності до економічно обґрунтованої тарифної політики.

1.5. Регіональний розвиток

Оновлена Державна стратегія регіонального розвитку – довгострокова, на принципах ЄС та інструментах зонування територій, якою визначені критерії відновлення знищених у війну територій, механізми проведення відбудови та відновлення, а також глибина та рівень підтримки державою територій різних типів для подолання диспропорцій, що виникли внаслідок воєнних дій.

Забезпечується синергія Державної стратегії з регіональними та місцевими стратегіями громад, які включають у себе культурний, освітній, соціальний,

економічний та просторовий розвиток громад і України на основі людиноцентризму.

1.6. Безпека

Створено механізми співпраці та взаємодії муніципальної влади з органами безпеки та оборони, правоохоронними й антикорупційними органами, запроваджено діяльність Муніципальної варти з метою максимального забезпечення муніципалітетами якісних і доступних публічних послуг.

2. Створення дієвої партисипативної системи доброго урядування на місцевому рівні

2.1. Обсяг і повноваження місцевого самоврядування

Розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування на основі принципу субсидіарності повинен бути здійснений остаточно, з максимальною передачею повноважень на найближчий до громадян рівень влади, з уніфікацією повноважень органів місцевого самоврядування та максимальною цифровізацією їх виконання.

Рішення щодо зміни меж/об'єднання/утворення територій територіальних громад, визначення центрів територіальних громад, найменування/перейменування територіальних громад повинні базуватися в першу чергу на рішеннях цих громад.

Забезпечення гарантій самостійності органів місцевого самоврядування через чіткий поділ власних і делегованих завдань, визначені вимоги до власних та делегованих повноважень.

2.2. Підзвітність й підконтрольність муніципальної влади

Підзвітність та підконтрольність органів місцевого самоврядування забезпечується, в першу чергу, судовою системою. Крім судових гарантій забезпечення прав мешканців громад при виконанні публічних послуг, підзвітність і підконтрольність виборчих органів місцевого самоврядування забезпечується імплементацією норм прямої демократії через створення можливостей прозорості рішень, внутрішніх процесів і відповідальності, а також прямої демократії для громадян, які проживають у відповідних муніципалітетах, а також обов'язковим внутрішнім і зовнішнім аудитом. В частині делегованих повноважень підконтрольність додатково забезпечується відповідними наглядовими функціями органів державної влади, визначених виключно законом і закріплених за одним місцевим органом, з виключенням дублювання та із забезпеченням домірності. Права мешканців територіальних громад, реалізовані вибором відповідної особи, не можуть бути обмежені жодним чином, крім визначених законом про роботу органів місцевого самоврядування.

2.3. Демократія на місцях

На всій території України шляхом вільних і чесних виборів якнайшвидше забезпечено відновлення місцевого самоврядування в усіх громадах. Виборче

2.6.6. визначено правило дотації органам місцевого самоврядування для забезпечення їх повноважень із збереженням основоположної свободи муніципалітетів проводити свою політику в межах власної компетенції;

2.6.7. надано муніципалітетам доступ до національного та міжнародного ринків капіталу для здійснення позик інвестиційного характеру.

Етапи реалізації Концепції

Реалізація Концепції здійснюється двома етапами.

Перший етап – на шляху до нашої Перемоги, до повного звільнення всієї території України.

Забезпечення мешканців громад на всій підконтрольній території України життєво необхідними послугами, збереження кадрового потенціалу, в тому числі на тимчасово окупованих територіях, відбудова зруйнованих об'єктів і планування загального відновлення.

Визначення особливостей діяльності органів місцевого самоврядування, їх співпраці з органами державної влади, встановлення на рівні закону виключних підстав введення військових адміністрацій в особливих умовах, організація процедур відновлення повноважень осіб на виборних посадах.

Застосування асиметричного підходу щодо відбудови та відновлення громад, які в результаті ведення бойових дій знаходяться на різних територіях:

- 1) тимчасово окупованих територіях,
- 2) територіях активних бойових дій,
- 3) деокупованих територіях,
- 4) опорних територіях,
- 5) тилових територіях.

В залежності від типу територій формуватиметься диференційований підхід, з різними напрямками застосування зусиль для забезпечення різних потреб та досягнення найбільшої синергії розвитку територій.

Підготовка проєктів нормативно-правових актів всіх рівнів, їх обговорення в громадах, на регіональному та на загальнодержавному рівні між представниками місцевого самоврядування та органів державної влади для реалізації цієї Концепції.

Другий етап – протягом десяти років після нашої Перемоги.

Максимально швидка відмова від інституту військових (військово-цивільних) адміністрацій шляхом проведення місцевих виборів на всій території України з основним критерієм можливості їх проведення, – безпеки учасників. Визначення критеріїв та повної процедури їх застосування в разі неможливості проведення виборів законом.

Інституційне та фінансове забезпечення незалежної роботи органів місцевого самоврядування з партисипативною системою управління, їх взаємодії та представлення.

Місцева громадська інфраструктура реконструйована органами місцевого самоврядування за рахунок субсидій від центрального уряду згідно оцінених збитків та адекватної частки від донорської допомоги іноземних партнерів на відновлення та з відшкодування рф.

Всі органи місцевого самоврядування спроможні забезпечувати мешканців громад якісними й доступними послугами, можливостями для культурного росту та самореалізації громадян, економічного розвитку відновлених громад.

Створено умови для повноцінного демократичного місцевого самоврядування в Україні.

Очікувані результати

Реалізація Концепції повинна відбуватись одночасно з проведенням загальнодержавної трансформації як для вирішення демографічної кризи, так і на шляху вступу України до Європейського союзу та Північноатлантичного альянсу, при цьому обов'язково повинне бути забезпечене виконання рекомендацій Звіту «Україна 2023» Європейської комісії від 8.11.2023 SWD(2023) 699:

1) створення умов для безвиключного дотримання прав людини в усіх сферах її діяльності через імплементацію відповідного законодавства та гарантований судовий захист прав на всіх рівнях;

2) зміна законодавчого регулювання господарської діяльності на вимоги й правила, які унеможливають прийняття персоніфікованих преференційних рішень при наданні публічних послуг, створення безкорупційної системи управління;

3) забезпечення дотримання екологічної складової при прийнятті актів законодавства заради безпеки майбутніх поколінь.

В процесі здійснення реформ будуть збалансовані соціальна, економічна та екологічна стійкість, передбачені в сімнадцяти взаємодоповнюючих Цілях сталого розвитку, ухвалених Організацією Об'єднаних Націй.

За рахунок співставлення всіх проєктів рішень органів державної влади на відповідність цій Концепції, буде досягнуто визначення стратегічної, підтриманої суспільством, візії відновленого по всій території України місцевого самоврядування, умов розвитку культурного та економічного розвитку мешканців громад, забезпечення громадян якісними та доступними послугами, можливостями для самореалізації громадян, що забезпечить збільшення чисельності мешканців громад та населення України в цілому.

Для успішного відновлення України вкрай необхідна тісна, постійна та інституційна співпраця, заснована на взаємній довірі та повазі між усіма рівнями влади. Важливу роль у цьому процесі мають відіграти асоціації органів місцевого самоврядування.

Критерії ефективної реалізації Концепції

Для оцінки динаміки розвитку окремих громад, громад на територіях відповідних типів та стану розвитку місцевого самоврядування в цілому повинні

бути визначені показники (критерії) віддачі та результатів, сформовані у комплексну структуру моніторингу та оцінки. Відповідно за такими критеріями, з врахуванням Рекомендацій ОЕСР щодо покращення системи вимірювання результатів роботи муніципалітетів в Україні, буде оцінюватись і реалізація Концепції.

Серед критеріїв віддачі будуть:

- 1) кількість заходів, проведених з залученням громадськості;
- 2) застосування вертикально-горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів на душу населення;
- 3) обсяг надходжень місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів (у 2021 році в структурі доходів місцевих бюджетів надходження від місцевих податків і зборів склали 28%);
- 4) стан залежності бюджетів громад від трансфертів з державного бюджету (у 2021 році в структурі доходів місцевих бюджетів трансфerti з державного бюджету склали 38%);
- 5) частка капітальних видатків в структурі місцевих бюджетів (у 2021 році частка капітальних видатків місцевих бюджетів становила 20%);
- 6) кількість видів послуг, які надаються підрозділами та підприємствами муніципалітету мешканцям;
- 7) кількість отриманих від муніципалітету послуг, в тому числі на одного мешканця;
- 8) кількість публічних просторів в громадах (у 2017 році в громадах було 34 тис публічних просторів – це бібліотеки, клуби, будинки культури, театри);
- 9) площа парків, скверів, зон відпочинку, в тому числі відносно загальної площі та кількості населення громад;
- 10) кількість міжмуніципальних, в тому числі міжнародних, партнерств.

Серед критеріїв результату будуть:

- 1) чисельність мешканців громад, в тому числі шкільного та дошкільного віку (у 2021 році в Україні проживало 41,8 млн осіб, з них дітей шкільного віку 4,2 млн осіб, дошкільного віку – 1,3 млн осіб);
- 2) розмір середньої заробітної плати в громадах, в тому числі у службовців органів місцевого самоврядування (у 2021 році середня заробітна плата становила 14,3 тис. грн, в тому числі муніципальних службовців – 17,7 тис. грн) та індексу реальної заробітної плати (у 2021 році 112%);
- 3) кількість зайнятих осіб, в тому числі ФОП (у 2021 році кількість зайнятого населення – 14,8 млн осіб, кількість ФОП – 2 млн осіб);
- 4) стан з безробіттям на місцевому рівні;
- 5) частка мешканців, які отримують соціальні виплати та (чи) пільги з житлово-комунальних послуг;

6) якість освіти в громадах (у 2018 році за шкалою PISA рівня 3 (1 – поганий, 6 – найкращий) і вище досягли: з читацької грамотності – 46,4% школярів, з математики – 37,9%, з природничих наук – 43,6%);

7) обсяг споживання водних та енергетичних ресурсів домогосподарствами;

8) частка обсягу доходів домогосподарств, що витрачається на житлово-комунальні послуги (станом на листопад 2021 року, середньостатистична українська сім'я з двох дорослих і однієї дитини, яка мешкає у квартирі площею 60 квадратних метрів і заробляє у місяць на двох 28,5 тис. грн, витрачає на оплату комунальних послуг близько 13,5% свого заробітку);

9) ефективність муніципалітету через співвідношення доходів, видатків та боргу в розрахунку на одного мешканця громади.

Концепція враховує пропозиції:

- **Професора Георга Мільбрадта**, Спеціального посланника Уряду ФРН з питань децентралізації, доброго урядування та публічної служби;

- **Ніколаус-Комніноса Хлєпаса**, віцепрезида Групи незалежних експертів з питань Європейської Хартії місцевого самоврядування **Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи**;

- **Ради європейських муніципалітетів та регіонів (CEMR)**;

- озвучені на зустрічі **Європейського альянсу міст та регіонів для відбудови України Європейського комітету регіонів 08.12.2023 року**.

Концепцію схвалено

**Правлінням Асоціації міст України
рішенням від 01 квітня 2024 року № 7**

**АСОЦІАЦІЯ
МІСТ УКРАЇНИ**
СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ